

DİYARBAKIR İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2022/08

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 01.03.2022 tarihli ve 2022/137 sayılı kararıyla oy birliği ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iii
1. GİRİŞ	1
2. NEZARETHANELERDE YAPILAN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	2
2.1. Asayiş Şube Müdürlüğü.....	3
2.2. Çocuk Şube Müdürlüğü	5
2.3. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü	7
2.4. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ile Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü.....	9
3. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	11
3.1. İl Emniyet Müdürlüğüne Yönelik (Ortak) Değerlendirme ve Tavsiyeler	11

KISALTMALAR

AİÖK	: Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
cm	: Santimetre
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
para.	: Paragraf
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK) 6701 sayılı Kanun'un Amaç ve Kapsam başlıklı birinci maddesinde belirtildiği gibi; “insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere” kurulmuştur.
2. Türkiye, 14.09.2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*¹
3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı maddesi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2/1-k bendi uyarınca UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. Suç işlediği şüphesi somut delillerin varlığı ile kuvvetle muhtemel olan kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4.12.2004 tarih, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)'muzda düzenlenmiştir. CMK'nın 99'uncu maddesine göre; *“gözümlüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözümlü işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözümlüne alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi*

¹ Birleşmiş Milletler (BM), Genel Kurul, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin Ek İhtiyari Protokolü, 39/46, para. 1.

tutanakların tutulacağı ve gözaltına alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği” hükme bağlanmıştır.

5. 1.6.2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmelik’in 4’üncü maddesi mucibince nezarethane; “*şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri*” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.
6. 6701 sayılı Kanun’un 9/1-j bendine göre; Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görev ve yetkisini haiz olduğu hükme bağlanmıştır. Kanunun TIHEK’e yüklediği bu görev ve yetki gereğince, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü² Asayiş Şube Müdürlüğü, Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü ve Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethanelerine Kurumumuz tarafından 21.10.2021 tarihinde heyet halinde **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir.
7. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 09.02.2021 tarih, 2021/16 sayılı kararı ve 15.10.2021 tarih, 4723 sayılı TIHEK Başkanlık oluru ile ziyaret heyeti oluşturulmuş, 21.10.2021 tarihinde gerçekleştirilen ziyaret heyetinde;... yer almıştır.
8. İş bu rapor, TIHEK tarafından 6701 sayılı Kanun’un 9/1-j maddesi ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 96/3 maddesine istinaden, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

2. NEZARETHANELERDE YAPILAN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

9. Ziyaret ilk olarak Diyarbakır İl Emniyet Müdürü ile yapılan görüşmeyle başlamıştır. Görüşmede; TIHEK Heyeti tarafından, ulusal önleme mekanizması, ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş, İl Müdürlüğü ile ilgili genel bilgiler edinilmiştir.

² Bundan sonra kısaca İl Müdürlüğü olarak ifade edilecektir.

Görüşmenin ardından Heyet, sırasıyla Asayiş Şube Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ve Narkotik Şube Müdürlüğü Nezarethanelerini ziyaret etmiştir

10. İl Müdürlüğü ana hizmet binasının tamamen idari işlere tahsis edildiği ve bina içerisinde nezarethane bulunmadığı gözlemlenmiştir.
11. İl Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren; Asayiş Şube Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ile Narkotik Şube Müdürlüğü nezarethaneleri farklı yerleşkelerde ve farklı binalarda hizmet verirken, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ile Narkotik Şube Müdürlüğü nezarethaneleri aynı yerleşke ve binada ortak kullanım şeklinde hizmet vermektedir.
12. Ziyaret sırasında Çocuk Şube Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ile Narkotik Şube Müdürlüğü nezarethanelerinde tutulanlar³ olduğu görülmüş, bütün tutulanlarla Müdürlük⁴ personeli bulunmaksızın özel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanesinde ise tutulan olmadığı gözlemlenmiştir.

2.1. Asayiş Şube Müdürlüğü

13. Asayiş Şube Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü'nün eski yerleşkesinde bulunmaktadır. Nezarethanede toplamda 4 nezarethane odası bulunmakta olup 1 nolu oda 265x350 cm, 2 nolu oda 354x350 cm, 3 nolu oda 255x390 cm, 4 nolu oda 270x290 cm en ve boya sahiptir. Odaların yüksekliği 255 cm'dir. 1 ve 4 nolu odalar 2'şer, 2 nolu oda 4 ve 3 nolu oda ise 3 kişi kapasiteli olup toplam nezarethane kapasitesi 11 kişidir.
14. İdare tarafından nezarethane odalarından birinin kadınlara tahsis edildiği ancak, yapılan incelemede odaların girişlerinde bu duruma dair herhangi bir tabela veya işaret olmadığı gözlemlenmiş, heyetimizce İdareye; söz konusu tabela ve işaretlerin konulması gerektiği uyarısı yapılmıştır.

³ Nezarethanelerde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için kısaca "tutulan" ifadesi kullanılacaktır.

⁴ Bundan sonra ilgili Şube Müdürlüklerini ifade etmek üzere "Müdürlük" kavramı tercih edilecektir.

15. Nezarethane odalarında yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yeri bulunmadığı gözlenmiş, buna karşın oturma alanlarının yumuşak ve silinebilir kumaş şilte ile kaplı ve tutulanların rahatlıkla uyuyabileceği özelliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.
16. Odalarda kapasitesiyle eşdeğer sayıda battaniye olduğu, havalandırmanın demir parmaklıklı oda kapıları aracılığı ile sağlandığı, ısıtma için klima kullanıldığı görülmüştür.
17. Müdürlükte 2 adet tuvalet, 1 adet banyo ve 1 adet lavabo bulunduğu, engelli bireylerin kullanımına uygun banyo, tuvalet ve lavabo mevcut olmadığı, lavaboda sabun ve peçete gibi hijyen ürünlerinin mevcut, banyo/lavabo musluklarının akar vaziyette olduğu, yeteri kadar sıcak su imkânının olduğu ve sıcak suyun elektrikli şofben ile sağlandığı gözlemlenmiştir.
18. Tuvaletlerin hijyen ürünleri de bulundurulmuş temiz şekilde kullanıma hazır tutulduğu buna karşın banyo temizliğinin yeterli olmadığı, banyo duş hortumunun duş başlığının olmadığı görülmüştür.
19. Tutulanların içme suyu ihtiyacının polis evinden temin edilen pet şişe sularla, günlük üç öğün yemek ihtiyacının polis evinden getirilen kumanyalarla karşılandığı; kantin ve market ihtiyaçlarının ise görevli personel tarafından temin edildiği anlaşılmıştır.
20. Müdürlükte bir adet müdafî görüşme odası olduğu, nezarethane binasında ifade odasının bulunmadığı, 4 adet ifade odasının yerleşkedeki Müdürlük ana binasında bulunduğu, nezarethane talimatnamesinin anlaşılır şekilde nezarethane koridorunda asılı olduğu görülmüştür.
21. Heyetimizce, Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter kayıtlarının görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından incelendiği, Cumhuriyet Savcısının söz konusu deftere “Eksikliklerin giderilmesi ve nezarethane temizliğine dikkat edilmesi gerektiği talimatı verildi.” şeklinde ve Müdürlüğün “Usulüne uygun olduğu görüldü.” şeklinde belirli aralıklarla imzalı notlar düşüldüğü, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı, gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin düzenli şekilde deftere işlendiği, kayıtların düzenli tutulduğu görülmüştür.
22. Tutulanın yabancı olması durumunda kişinin tahkikatını yürüten birimlerce tercüman tahsis edildiği, Müdürlükte, yabancı tutulanların haklarını gösteren İngilizce, Rusça, Arapça, Fransızca ve Almanca formlar olduğu bilgisi alınmıştır.
23. Nezarethanede 6 adet güvenlik kamerasının 24 saat esasına göre kayıt yapmakta olduğu, kamera kayıtlarının geriye dönük 30 gün tutulmakta olduğu, 6 kameradan 4 tanesinin

nezarethane odalarında, 2 tanesinin ise koridorlarda bulunduğu görülmüştür. Koridordaki kameraların bir tanesinin nezarethane girişini, diğerinin ise oda giriş kapılarını gördüğü tespit edilmiştir.

24. Yerinde yapılan incelemelerde, nezarethane odalarındaki kameralarda kör nokta olduğu, kameraların kapı girişlerini görmediği, kameraların gece görüşünün net olmadığı ve İl Müdürlüğünden izlenme özelliğine sahip olmadığı gözlemlenmiş, bununla birlikte kameraların geçmişe dönük izlenmesi noktasında bir sorun olmadığı tespit edilmiştir.
25. Heyetimizce yapılan evrak incelemesinde, Müdürlük tarafından İl Müdürlüğü İdari Büro Amirliğine hitaben “nezarethanedeki kamera sisteminin eski olduğu, kameraların gece görüş kalitesinin düşük olduğu, nezarethane odalarında kameraların görüş açısına girmeyen kör noktaların bulunduğu” hususlarını belirten bir yazı yazıldığı ve eksikliklerin giderilmesi talebinde bulunulduğu görülmüş, ancak konuya ilişkin olarak muhatap İdari Büro Amirliği tarafından henüz herhangi bir işlem yapılmadığı anlaşılmıştır.
26. Nezarethanede 9 personelin görev yaptığı, personelin 12-36 saat esasına göre vardiyalı çalıştığı, her vardiyada 1 kadın 2 erkek olmak üzere toplam üç güvenlik personelinin görev aldığı, personel sayısının yeterli olduğu tespit edilmiştir.
27. Müdürlükte görevli personelin insan haklarına yönelik son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim almadığı ancak personelin “Polisin Halkla İlişkileri-Vatandaşa Hitap ve Davranış Biçimleri” başlıklı kurs aldığı anlaşılmıştır.

2.2. Çocuk Şube Müdürlüğü

28. Müdürlüğe bağlı faaliyet gösteren Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethanesinin binanın bodrum katında yer aldığı, nezarethaneye bina girişinin karşısında bulunan ortak merdivenlerden aşağıya inilerek ulaşıldığı görülmüştür.
29. Nezarethanenin; 1 erkek, 1 kadın toplam 2 adet nezarethane odasından oluştuğu, erkek nezarethane odasının 284x478 cm, kadın nezarethane odasının 328x478 cm çapında odaların yüksekliklerinin 2.64 cm olduğu tespit edilmiştir.
30. Aynı koridora açılan nezarethane odalarının toplamda 10 kişilik kapasiteye sahip olduğu, yoğunluğun fazla olmadığı, mevcut kapasitenin aşılması durumunda binanın 2’nci katında bulunan muhafaza odasının nezarethane odası olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.
31. Ziyaret sırasında nezarethanede 17 yaşında bir tutulunun bulunduğu gözlemlenmiştir.

32. Nezarethanenin koridorda bulunan kalorifer petekleri ve klimayla ısıtılmasının sağlandığı, odalarında yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yeri olduğu fakat oturma zemininin sert olması sebebiyle rahat uyumaya elverişli olmadığı gözlemlenmiştir.
33. Nezarethane kapasitesi 10 kişi olmasına rağmen, nezarethane odalarında ve depoda yapılan incelemede toplamda 8 adet battaniyenin olduğu görülmüş, nezarethane kapasitesi ile orantılı battaniye bulundurulması hususunda heyetimizce gerekli uyarı yapılmıştır.
34. Nezarethanelerde doğal ışık için pencere bulunduğu, pencerelerin dokulu bir metal ile kaplanması sebebiyle doğal ışığın yetersiz olduğu, aydınlatmanın projektör sistemiyle desteklendiği görülmüştür.
35. Nezarethanede 1 adet banyo, 1 adet tuvalet ve 1 adet lavabo bulunduğu, engelliler için tuvalet, banyo ve lavabo bulunmadığı, lavaboda sabun, tuvalette peçete olmadığı, banyonun yeterince temiz olmadığı, banyoda sıcak su imkânı ve duş başlığı mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca nezarethane girişinin dış bölümünde hijyen için gerekli malzemeleri tam bir lavabonun olduğu görülmüştür.
36. İdare, nezarethane temizliğinin, temizlikten sorumlu personel tarafından günlük olarak yapıldığını ve tutulanların sevk işlemlerinin yapılmasından sonra nezarethanenin düzenli olarak ilaçlandığını aktarmıştır.
37. İdare, tutulanların yemek ihtiyacının yemek ihtiyacının polis evinden getirilen kumanyalarla karşılandığını, tutulanların kantin veya markete erişim olanaklarının ise bulunmadığı bilgisini paylaşmıştır. Tutulanların içme suyu ihtiyacının yemek kumanyalarıyla birlikte verilen pet şişe su ile karşılandığı, ek su talebi olması durumunda talebin görevli personel tarafından yerine getirildiği anlaşılmıştır. Görüşme yapılan tutulan yemeklerin iyi olduğunu ve su ihtiyacının yeterli şekilde karşılandığını belirtmiştir.
38. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda ilk müdahalenin Müdürlük hizmet binası bitişiğindeki Devlet Hastanesinde yapıldığı, sağlık raporu olan tutulanların ilaçlarının, Cumhuriyet savcısının bilgisi dâhilinde sağlık görevlilerine danışılarak kontrollü bir şekilde personel tarafından verildiği gözlenmiştir.
39. Tutulanla yapılan görüşmede tutulan, ihtiyaçlarının karşılandığını, herhangi bir kötü muameleyle karşılaşmadığını, durumu ile alakalı olarak ailesinin zamanında ve uygun şekilde bilgilendirildiğini belirtmiştir.
40. Müdürlükte 1 adet müdafî görüşme odası ve 4 adet ifade alma odasının bulunduğu, nezarethane talimatnamesinin koridorda asılı olduğu görülmüştür.

41. Heyetimizce Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter kayıtlarının düzenli ve eksiksiz olduğu, söz konusu defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenli olarak incelendiği görülmüştür.
42. Tutulananın yabancı olması durumunda, tahkikatı yürüten birimlerce tercüman tahsis edildiği, ancak müdürlükte, tutulananların haklarını gösteren yabancı dillerde form olmadığı bilgisi alınmıştır.
43. Müdürlükte 26 adet güvenlik kamerası olduğu ve kameraların 24 saat esasına göre kayıt yaptığı, nezarethanenin bulunduğu bölümde 3 adet kamera olduğu, kameraların sadece koridorlarda görüntü aldığı, nezarethane odalarında ise kamera olmadığı görülmüş, kamera kayıtlarının geçmişe dönük izlenmesinde bir sorun bulunmadığı, kameralarda kör nokta olmadığı ve kameraların geriye dönük 50 gün kayıt yaptığı tespit edilmiştir.
44. Müdürlükte, tam zamanlı çalışan 1 Sosyal Hizmet Uzmanı bulunmaktadır. Kendisiyle yapılan görüşmede, gözaltına alınan bütün tutulananlarla ve bunun dışında da savcılık talebi doğrultusunda suça sürüklenen çocuklarla özel görüşmeler yaptığını ve bu görüşmeler sonucunda hazırladığı raporları ilgili Kurumlara ilettiğini ifade etmiştir.
45. Müdürlükte görevli personelin insan haklarına yönelik son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim almadığı anlaşılmıştır.

2.3. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü

46. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne bağlı nezarethanenin Müdürlüğün bodrum katında bulunduğu, nezarethaneye 2 ayrı yerden giriş olduğu görülmüştür.
47. Nezarethane, A ve B blokları şeklinde iki kısma ayrılmıştır. A blokta 10 oda, B blokta ise 12 oda olmak üzere nezarethanede toplam 22 oda bulunmaktadır. Oda kapıları, kapalı demir kapı şeklinde olup bütün odalar koridora açılmaktadır.
48. Nezarethanedeki bütün odalar 225x335 cm çapında, tavan yüksekliği yüksekliği ise 3.25 m'dir. Kadın ve erkek tutulananlar için ayrı nezarethane odalarının bulunduğu ve kadın tutulananlar için 2 oda tahsis edildiği bütün odaların 1 kişi kapasiteli olduğu gözlemlenmiştir.
49. Ziyaret sırasında nezarethanede 12 tutulananın olduğu, tutulananların büyük bir bölümünün Türkiye'nin değişik illerinde askerlik görevini yaparken gözaltına alınıp Diyarbakır'a getirilen kişilerden oluştuğu gözlemlenmiştir.

50. Nezarethane odalarındaki oturma yerlerinin yumuşak ve kumaş şilte ile kaplandığı, odaların hepsinde battaniye ve seccade olduğu, yerlerin oldukça temiz olduğu, battaniyelerin ayda bir Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü çamaşırhanesinde yıkandığı bilgisi alınmıştır.
51. Havalandırmanın odalardan koridora açılan havalandırma penceresi vasıtasıyla, ısınmanın, B blokta 4 adet elektrikli ısıtıcı, A blokta ise 2 adet salon tipi klima ile sağlandığı oda içlerinde herhangi bir ısıtma sisteminin mevcut olmadığı görülmüştür.
52. Nezarethane odalarında doğal ışık alan pencere bulunmamaktadır. Aydınlatma, havalandırma için koridora açılan pencereden oda içerisine verilen ışıkla sağlanmaktadır. Görüşme yapılan tutulanlardan bir tanesi odanın aydınlatılması amacıyla havalandırma penceresinden oda içerisine verilen ışığın direkt oturma yerlerine vurduğunu, ışığın 24 saat boyunca açık olduğunu bu yüzden uyuyamadığını belirtmiştir. Ziyaret heyeti tarafından yapılan incelemede odanın aydınlatılması amacıyla havalandırma bölmesinden verilen ışığın odalarda oturma yerlerine direkt geldiği ve devamlı surette açık kalması durumunda tutulanların uyumasını engelleyeceği gözlemlenmiştir.
53. Nezarethane temizliğinin ilgili personel tarafından rutin olarak yapıldığı, nezarethanelerin bulunduğu kısımda 5 adet tuvalet, 2 adet banyo ve 5 adet lavabo yer aldığı, engelliler için tuvalet, banyo ve lavabo bulunmadığı, kadın ve erkek tuvalet ve banyolarının ayrı olduğu, tutulanların duş alma imkânları ile yeterli oranda sıcak suya erişim imkânının olduğu, sıcak suyun kombi aracılığıyla sağlandığı gözlemlenmiştir.
54. Tutulanların yemek ihtiyacının polis evinden getirilen kumanyalarla karşılandığı, özel beslenme gereksinimi olan tutulanlara, ihtiyaçlarına uygun kumanya tedarik edildiği, tutulanlarla yapılan görüşmede günde üç öğün yemeğin düzenli şekilde geldiği, yemeklerin doyurucu ve lezzetli olduğunun ifade edildiği tespit edilmiş, tutulanlara her öğün için 500 ml pet şişe su verildiğini, talep olması durumunda personel tarafından ek pet şişe su verildiği anlaşılmıştır.
55. Tutulanlarla yapılan görüşmelerde, gözaltında bulunmalarıyla ilgili kendilerine bilgi verildiği, ailelerinin durumdan vaktinde ve uygun şekilde haberdar edildiği, avukatları ile görüşmelerinin sağlandığı anlaşılmıştır.
56. Tutulanların beyanlarından; Müdürlükte buldukları süre boyunca herhangi bir kötü muameleyle karşılaşmadıkları, personelin kendilerine insan hak ve onuruna uygun şekilde iyi muamele ettikleri anlaşılmıştır.

57. Sağlıkla ilgili acil durumlarda ambulans hizmetinden yararlanıldığı ve bu konuda herhangi bir sorun yaşanmadığı bilgisi alınmıştır. Tutulanlardan biri ile yapılan görüşmede “sabah saatlerinde rahatsızlanmasına rağmen personelin derhal ambulans çağırarak kendisini hastaneye götürdüğü” ifade edilmiştir.
58. Müdürlükte 8 adet ifade alma odası, 3 adet müdafî görüşme odası bulunduğu, ifadelerin ilgili şube personeli tarafından ifade odalarında alındığı anlaşılmış, nezarethane talimatnamesinin koridorda asılı olduğu görülmüştür.
59. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenli olarak incelendiği, defterin usulüne uygun şekilde tutulduğu, kayıtların tam olduğu anlaşılmıştır.
60. Tutulananın yabancı olması durumunda adli makamların koordinesinde tercüman tahsis edildiği ancak Müdürlükte, tutulanların haklarını gösteren yabancı dillerde form olmadığı bilgisi alınmıştır.
61. Müdürlükte 48 adet güvenlik kamerası bulunduğu, kameraların 24 saat esasına uygun kayıt yaptığı, kamera kayıtlarının geriye dönük 30 gün süre ile saklandığı, kameraların geriye dönük olarak izlenebildiği, nezarethane odalarının hepsinde kamera olduğu, kameraların odanın tavanına monte edildiği ve böylelikle odalarda kör nokta bulunmadığı gözlemlenmiştir.
62. Nezarethanede, 3 kadın ve 13 erkek personelin çalıştığı, personelin 12-36 saat esasına uygun olarak çalıştığı ve nezarethaneye alınan kadın tutulanlarla kadın personellerin ilgilendiği anlaşılmıştır.
63. 2021 yılı içerisinde Müdürlükte görevli 25 personelin “Terörle Mücadele ve İnsan Hakları Kursu” aldığı tespit edilmiştir.

2.4. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ile Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü

64. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ile Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü binasında yer alan nezarethaneyi birlikte kullanmaktadır.

65. Nezarethanenin, 200x600 cm uzunluk ve genişlikte, oda yüksekliklerinin 300 cm olduğu, binanın bodrum katında yer aldığı, nezarethanenin 2021 yılı Şubat ayında tadilata girdiği ve yenilendiği, nezarethanede 6 adet oda bulunduğu, 1 odanın kadın tutulanlara, 5 odanın da erkek tutulanlara tahsis edildiği, ziyaret sırasında nezarethanede 17 tutulunun bulunduğu gözlemlenmiştir.
66. Havalandırmanın demir parmaklıklı oda kapılarının yanı sıra odalarda bulunan havalandırma sistemi ile, ısıtmanın ise koridorlarda bulunan kalorifer petekleri aracılığıyla sağlandığı görülmüştür.
67. Müdürlükte 1 adet erkek tuvaleti, 1 adet erkek banyosu, 1 adet kadın tuvaleti ve banyosu ve 1 adet de lavabo bulunduğu, engelli bireylerin kullanımına uygun banyo, tuvalet ve lavabo olmadığı görülmüştür.
68. Nezarethane temizliğinin şube müdürlüğünde görevli personel tarafından yapıldığı, nezarethanenin ilgili belediye tarafından düzenli olarak ilaçlandığı, tuvalet ve banyoların oldukça temiz olduğu, banyoda yeterince sıcak su olduğu, yeterli temizlik malzemesinin bulunduğu, hijyen kurallarına riayet edildiği gözlemlenmiştir.
69. Tutuluların yemek ihtiyacının polis evinden getirilen kumanyalarla karşılandığı; tutulunun vejetaryen olması, diyet yapması ya da sağlık açısından özel beslenme ihtiyacına gerek duyması ve bunu belirtmesi durumunda talebine uygun yemek verildiği anlaşılmıştır.
70. Acil tıbbî müdahale gerektiren durumlarda, tutululara ilk müdahalenin ilk yardım eğitimi alan personel tarafından yapıldığı, ardından da 112 Acil Çağrı Merkezinden yararlanıldığı bilgisi alınmıştır.
71. Tutulularla yapılan görüşmelerde alınan beyanlardan; gözaltında bulunmalarıyla ilgili kendilerine bilgi verildiği, ailelerinin de durumdan haberdar edildiği ve avukatları ile görüşmelerinin sağlandığı, Müdürlükte buldukları süre boyunca herhangi bir kötü muameleyle karşılaşmadıkları anlaşılmıştır.
72. Müdürlükte 1 adet müdafî görüşme, 3 adet ifade alma odasının bulunduğu, söz konusu odalarda görüntü ve ses kayıt alma özelliği bulunan herhangi bir aygıt bulunmadığı, nezarethane talimatnamesi ile Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin koridorlarda asılı olduğu görülmüştür.
73. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenli olarak incelendiği, defterin usulüne uygun şekilde tutulduğu, gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu, kayıtların tam olduğu anlaşılmıştır.

74. Tutulananın yabancı olması durumunda adli makamların koordinesinde tercüman tahsis edildiği, ancak Müdürlükte, tutulanların haklarını gösteren yabancı dillerde form olmadığı bilgisi alınmıştır.
75. Nezarethanede her odada 2, koridorda ise 3 adet olmak üzere toplam 15 adet güvenlik kamerasının bulunduğu, kameraların 7/24 esasına uygun kayıt yaptığı, kamera kayıtlarının geriye dönük 30 gün tutulduğu, nezarethane odalarını ve odaların açıldığı nezarethane koridorlarını gören kameralarda kör nokta olmadığı ve kameraların geçmişe dönük izlenmesinde herhangi bir sorun olmadığı gözlemlenmiştir.
76. Nezarethanede görevlendirilmek üzere Müdürlükte yeterli sayıda kadın ve erkek personellerinin olduğu, son bir yıl içerisinde insan hakları alanında 14 personelinin eğitim gördüğü anlaşılmıştır.

3. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

77. TİHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Müdürlükler tarafından, ziyaret heyetinin bütün bölümlere bekletilmeksizin erişimi sağlanmış, tutulanlarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemler alınmış ve gerekli bilgi ve belgelere erişim vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede, hem İl Müdürlüğü hem de ziyaret edilen Müdürlüklerin İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret Heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

3.1. İl Emniyet Müdürlüğüne Yönelik (Ortak) Değerlendirme ve Tavsiyeler

78. Ziyaret edilen Şube Müdürlükleri arasında Asayiş Şube Müdürlüğü hariç tüm Müdürlüklerde “Sanık Hakları Formu” ve “Nezarethane Talimatı” dışında kişileri bilgilendirici herhangi bir broşür, kitapçık gibi materyal ile yabancı uyruklu tutulanlar için anlayacakları dilde haklarını gösteren yazılı herhangi bir form bulunmadığı tespitimiz göz önüne alındığında AİÖK'nin “*Polis nezaretine alınan kişilere gecikme olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda sarih olarak bilgi verilmesi şarttır*”⁵ tavsiyesi uyarınca gözetilene alınan kişiler için bilgilendirici broşür, kitapçık, form gibi materyallerin şahısların anlayacakları dillerde görünür yerlere asılması,

⁵ Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 9, para. 16.

79. AİÖK'nin “*Şüphelilerin sorgulanması, tatminkar bir biçimde yapılabilmesi için özel eğitim gerektiren ve uzmanların yapması gereken bir iştir. İlk olarak ve özellikle, sorgulamanın amacının tam olarak ne olduğu kesin olarak belirlenmelidir; amaç, sorgulamayı yapan memurların gözünde suçlu olduğu varsayılan bir kişinin itiraf etmesini sağlamak değil, incelenmekte olan konu hakkında gerçekleri öğrenmek için doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak olmalıdır. Şüphelilerin sorgulanması sırasında uygulanacak davranış kurallarının belirlenmesi, kolluk kuvvetlerinin uygun eğitimi almasına ek olarak, yukarıda belirtilen amaca uymalarını çok kolaylaştıracaktır.*”⁶ tavsiyesi uyarınca; Müdürlüklerde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları ile BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İstanbul Protokolü dahil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi;
80. AİÖK'nin “*Nezarethane kişiler gerektiğinde temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ve uygun yıkanma imkanlarına sahip olmalıdır.*”⁷ tavsiyesi uyarınca; ziyaret edilen Asayiş Şube Müdürlüğünde, banyonun yeterince temiz olmadığı, banyoda duş başlığının olmadığı, nezarethane odalarının girişinde odaların hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiğini belirten işaret ve tabelaların olmadığı düşünüldüğünde; Asayiş Şube Müdürlüğü Nezarethanesindeki banyoya tutulanların kendine zarar vermesini önleyecek şekilde duş başlığının takılması, banyo temizliğine dikkat edilmesi, nezarethane odalarının girişine odanın hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiğine ilişkin işaret ve tabelaların asılması; Çocuk Şube Müdürlüğünde ise banyonun yeterince temiz olmadığı lavabolarda sabun ve peçete gibi temizlik malzemelerinin bulunmadığı göz önüne alındığında; banyo temizliğine dikkat edilmesi ve söz konusu eksiklerin giderilmesi hususlarının takip edilmesi,
81. Çocuk Şube Müdürlüğündeki oturma yerlerinin sert olduğu ve nezarethane kapasitesiyle eşit sayıda battaniye olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, AİÖK'nin “*Bütün polis hücreleri, içinde bulundurulan kişi sayısına göre makul büyüklükte olmalı ve gerekli ışıklandırma (uyku süresi hariç, okumaya yetecek kadar ışık) ve havalandırma şartlarına sahip olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık olmalıdır. Ayrıca hücrelerde dinlenme*

⁶ Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 9, para. 34.

⁷ Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 8, para. 42.

*imkânı olmalı ve nezarete gece kalmak zorunda olan kişilere temiz şilte ve battaniye verilmelidir.*⁸ tavsiyesi gereğince oturma yerlerinin tutulanların rahat uyuyabilecekleri yumuşak bir malzemeyle kaplanması ve battaniye sayısının artırılarak 10 kişilik nezarethane kapasitesine eşitlenmesi,

82. Ziyaret edilen tüm Müdürlüklerde gözaltında bulunan engelli bireyler için banyolarda klozet bulunmadığı, tuvalet, lavabo ve banyo bölümlerinde tutunma barı gibi kolaylaştırıcı fiziki donanım olmadığı göz önüne alındığında, BM Engelli Hakları Sözleşmesinin 14'üncü maddesinde yer alan; *“Taraflar Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar.”*⁹ hükmü uyarınca tüm Müdürlük nezarethanelerinde engelli dostu uygulamalar başlatılarak engellilere uygun hale getirilmesi,

83. *“Hem polis tarafından kötü muameleye maruz kalan kişilerin, hem de fiziksel olarak kötü muamele yaptıkları veya psikolojik baskı uyguladıkları yönünde haksız suçlamalara maruz kalan polis memurlarının çıkarına olacak şekilde suiistimallerin önlenmesi ve belgelendirilebilirliğin sağlanması açısından”*¹⁰ Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanesindeki kameraların, görüntüsü net ve gece görüş kalitesi yüksek kameralarla değiştirilerek, odalarda kör nokta kalmayacak şekilde yeniden ayarlanması; Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethane odalarına kamera konulması; ayrıca tüm Müdürlüklerdeki nezarethane odalarının girişine veya içine tutulanların buldukları alanın kamera ile izlendiğini belirtecek şekilde bir uyarı yazısının eklenmesi,

84. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinde, odaların aydınlatılması için koridorlardan verilen ışığın günün 24 saat açık olduğu ve odalarda oturma yerlerine direkt geldiği ve odalarda doğal ışık bulunmadığı; Çocuk Şube Müdürlüğünde de doğal ışık imkânı bulunmadığı hususları göz önünde bulundurulduğunda, AİÖK'nin *“bütün polis*

⁸ Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 7, para. 42.

⁹ Birleşmiş Milletler (BM), Genel Kurul, *Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme*, A/RES/61/106 (2006), m.14.

¹⁰ Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 10, para. 36.

hücreleri, içinde bulundurulan kişi sayısına göre makul büyüklükte olmalı ve gerekli ışıklandırma (uyku süresi hariç, okumaya yetecek kadar ışık) ve havalandırma şartlarına sahip olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık olmalıdır.”¹¹ tavsiyesi uyarınca odaların ışıklandırma sisteminin tutulanların dinlenmesine ve uyumasına imkan verecek bir şekilde tekrardan düzenlenmesi ve odalara doğal ışık sağlanması;

Tavsiye edilmektedir.

¹¹ Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 13, para. 47.